

BIÊN SOẠN: TTƯT. LY.DSCKII. NGUYỄN ĐỨC ĐOÀN

**VẬN DỤNG ĐÔNG Y
CHỮA MỘT SỐ BỆNH THƯỜNG GẶP
TRONG GIA ĐÌNH**

TẬP III

BỆNH PHỤ KHOA, BỆNH THAI SẢN

**NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2014**

LỜI NÓI ĐẦU

Mọi người khi gặp nhau đều chúc mừng nhau mạnh khỏe, đó là một mong muốn, một ước vọng của mọi người. Song trong thực tế đời sống thường ngày, ước mong đó đâu phải dễ có được bởi những tác nhân gây bệnh (ngoại nhân - nội nhân - bất nội ngoại nhân) luôn xuất hiện hàng ngày quanh ta; chúng chỉ đợi thời cơ thuận lợi để xâm nhập, quấy động cơ thể: lúc thì gây ra bệnh này, lúc thì gây ra bệnh khác, làm tổn hại đến sức khỏe con người.

Người ta mỗi khi có bệnh, tâm lý ai cũng muốn được chữa bệnh sớm khỏi nhanh ngay tại gia đình, không phải đi bệnh viện. Để đáp ứng mong muốn đó của mọi người, từ nhiều năm nay đã có nhiều tài liệu, sách báo được xuất bản hướng dẫn sử dụng những bài thuốc, cây con thuốc cũng như cách sử dụng giản đơn của Đông y giúp cho mọi người, mọi gia đình tự chữa một số bệnh thông thường ngay tại nhà như cảm sốt, nhức đầu, sổ mũi, đau nhức cơ thể... bằng cách đối chứng dụng được.

Tuy nhiên, trong quá trình phát sinh bệnh, người bệnh thường có nguyên nhân gây bệnh, triệu chứng thể hiện vị trí bệnh, tính chất hàn - nhiệt - hư - thực của các bệnh khác nhau; do đó muốn chữa bệnh có hiệu quả cao, việc dùng thuốc tự chữa bệnh tại gia đình cũng cần phải dựa vào quá trình phát sinh bệnh nêu trên để chọn ra những phương thuốc điều trị thích hợp. Việc này đòi hỏi những tài liệu hướng dẫn phải cụ thể hơn, thích hợp hơn trang bị cho mọi nhà để tiện dụng trong việc chọn lựa bài thuốc điều trị thích hợp với bệnh cảnh phát sinh.

Từ nhu cầu đó của cộng đồng, chúng tôi biên soạn cuốn “Vận dụng Đông y chữa một số bệnh thường gặp trong gia đình” để giúp cho việc vận dụng Đông y chữa một số bệnh trong gia đình ở trình độ cao hơn đối chứng dụng được, đó chính là dùng thuốc điều trị có phân biệt hàn - nhiệt - hư - thực của Đông y.

Mỗi bệnh giới thiệu được trình bày một cách đơn giản khái quát nguyên nhân, triệu chứng, phép chữa và các phương thuốc tiêu biểu,

điều trị phù hợp với tính chất, trạng thái hàn - nhiệt - hư - thực của mỗi thể bệnh. Các phương thuốc giới thiệu trong sách là những phương thuốc được chọn lọc từ kinh nghiệm bản thân, từ các cơ sở điều trị ở trung ương và địa phương cùng các tài liệu tham khảo trong và ngoài nước.

Cuốn sách được biên soạn thành nhiều tập.

Tập 1, 2 giới thiệu điều trị một số bệnh: cảm mạo - cúm - sởi - sốt xuất huyết - đau nhức cơ thể - thấp khớp - ho - mất ngủ - tăng huyết áp - đau dạ dày - đau bụng đơn thuần - tiêu chảy - gan mật - kiết lỵ - đại tràng mạn tính - thận - bàng quang - táo bón - nôn mửa - lú lẫn hay quên - hen suyễn - phù thũng; phép bổ và các phương thuốc bổ: bổ khí- bổ huyết - bổ dương - bổ âm - song bổ khí huyết - đã được Nhà xuất bản Y học in phát hành năm 2010 và 2013.

Tập 3 ra mắt bạn đọc lần này giới thiệu cách điều trị một số bệnh phụ khoa và thai sản thường gặp của các chị em phụ nữ như: Đặc điểm sinh lý, bệnh lý của nữ giới; một số căn bệnh phụ khoa thường gặp: kinh nguyệt không đều, đau bụng khi hành kinh, bế kinh, băng huyết - rong huyết, bạch đới - khí hư, viêm ngứa âm hộ - âm đạo; ốm nghén, đau bụng khi có thai, động thai - dọa sảy thai, tử tiền, tử lâm, chuyển bào (bí ối), tử thũng, tử gián; ít sữa - mất sữa, viêm tắc tia sữa, nứt nẻ núm vú.

Hy vọng tập sách ra đời sẽ là cẩm nang cho mỗi gia đình, cho các chị em phụ nữ; góp phần vào việc chăm sóc sức khỏe ban đầu đồng thời cũng là một trong những giải pháp xóa đói giảm nghèo, xây dựng nông thôn mới theo tinh thần nghị quyết của Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XI.

Mong muốn thì nhiều nhưng trình độ còn có hạn, chắc chắn không tránh khỏi sai sót. Mong bạn đọc góp ý để sửa chữa, bổ sung và rút kinh nghiệm cho những lần in sau.

Trân trọng cảm ơn.

Mùa xuân năm Giáp Ngọ (2014)

Tác giả

MỤC LỤC

Lời nói đầu	3
Phần thứ nhất: Đặc điểm sinh lý - bệnh lý của nữ giới	7
Phần thứ hai: Điều trị một số căn bệnh phụ khoa thường gặp	21
Kinh nguyệt không đều	21
Đau bụng khi hành kinh	38
Bế kinh	58
Băng huyết, rong huyết (băng - lậu)	76
Bệnh bạch đới - khí hư	100
Viêm ngứa âm hộ - âm đạo	121
Phần thứ ba. Điều trị một số chứng bệnh thai sản thường gặp	128
Ốm nghén	128
Đau bụng khi có thai	141
Động thai - dọa sảy thai	148
Một số nghiệm phương trị bệnh thai nghén khác	164
Ít sữa, mất sữa	185
Viêm tắc tia sữa - nứt nẻ núm vú	192
Một số bài thuốc kinh nghiệm trị viêm tuyến vú khác	199
Tài liệu tham khảo	203

PHẦN THỨ NHẤT ĐẶC ĐIỂM SINH LÝ - BỆNH LÝ CỦA NỮ GIỚI

I. SƠ LƯỢC VỀ PHẠM VI BỆNH VÀ ĐẶC ĐIỂM SINH LÝ CỦA NỮ GIỚI

Con người sinh ra đã có nam, có nữ, có giới tính khác nhau, nhưng nói chung về tạng phủ, khí huyết (tạng khí), bệnh chứng của nữ giới cơ bản là giống như nam giới.

1. Về cơ chế sinh lý của nữ giới và nam giới đều giống nhau không ngoài sự hoạt động của âm dương - khí huyết - tạng phủ - kinh lạc...
2. Về nguyên nhân sinh bệnh đều là do sự cảm nhiễm lục dâm¹ từ bên ngoài; hoặc bị kích thích bởi thất tình² từ bên trong, hoặc lao động nặng nhọc, ăn uống không điều độ, ham muốn tình dục quá độ mà gây ra bệnh.

¹ Lục dâm: là sáu loại tà khí, có gốc từ sự thái quá hoặc bất cập của lục khí hoặc khí đến không đúng mùa, gồm: phong - hàn - thử - thấp - táo - hỏa. Các khí này chỉ xâm nhập được vào cơ thể khi chính khí (vệ khí) suy yếu không đủ sức chống lại.

² Thất tình: là tên gọi chung của bảy loại tình chí (cảm xúc) gồm: hỉ (vui) - nộ (giận) - ưu (buồn) - tư (lo nghĩ) - bi (sầu) - khùng (sợ) - kinh (hãi, giật mình). Mỗi loại cảm xúc có liên quan đến một tạng: Hỉ, Kinh liên quan đến Tâm - Nộ liên quan đến Can - Tư liên quan đến Tỳ - Ưu, bi liên quan đến Phế - Khùng liên quan đến Thận. Ở trạng thái bình thường thì đó là những phản ứng khác nhau đối với các sự việc đang diễn ra. Song nếu những tình chí đó bị kích thích quá đột ngột, hoặc quá mãnh liệt trong một thời gian dài quá ngưỡng của cơ thể thì chúng sẽ trở thành những yếu tố gây bệnh nội nhân dẫn đến tổn thương các tạng như: Hỉ, Kinh thương Tâm (làm tim đập hồi hộp, quên, hoảng loạn, tâm thần bất định) - Nộ thương Can (gây chứng uất nghịch, cáu gắt, thờ dài) - Tư thương Tỳ (gây chứng chán ăn, bụng đầy trướng, rối loạn đại tiện) - Bi, Ưu thương Phế (gây khó thở, thờ yếu) - Khùng thương Thận (làm thần chí thất thường, vãi đái, són tinh).

3. Về bệnh tật cũng là những bệnh thuộc nội, ngoại, ngũ quan khoa như nam giới nên từ phương pháp chuẩn đoán đến biện chứng luận trị cũng giống như ở nam giới.

Tuy nhiên về chức năng sinh lý của nữ giới có đặc điểm riêng biệt khác với nam giới là chức năng hành kinh (kinh nguyệt), thụ thai và sinh đẻ. Do đó phạm vi bệnh của nữ giới ngoài các căn bệnh như nam giới còn có các bệnh khác về kinh - đới - thai - sản gọi là bệnh phụ khoa.

Đây là điểm đặc biệt cần phải lưu ý trong quá trình chẩn đoán, biện chứng luận trị bệnh cho nữ giới.

II. ĐẶC ĐIỂM SINH LÝ - BỆNH LÝ CỦA NỮ GIỚI

1. Đặc điểm sinh lý

1-1. Sách nội kinh³ miêu tả khái quát một cách hệ thống về đặc điểm sinh lý của nữ giới từ thời kỳ phát dục đến thời kỳ hết khả năng sinh đẻ, suy tàn như sau:

- 7 tuổi thì thận khí thịnh, thay răng, tóc mọc dài.
- 14 tuổi thì thiên quý xuất hiện, mạch nhâm thông, mạch đốc thịnh, kinh nguyệt ra đúng kỳ, có thể thụ thai sinh con.
- 21 tuổi thì thận khí cân bằng, răng cấm (răng khôn) mọc dài hết mức.
- 28 tuổi thì gân xương cứng cáp, thân thể mạnh khỏe, tóc mọc dài hết mức.

³ Sách nội kinh là một tác phẩm kinh điển số 1 của Đông y, nội dung nghiên cứu về con người, từ hai khí Âm Dương tạo ra con người (tạo hình thể) đến phát triển bệnh tật, đến đi sâu tìm nguyên nhân, phân tích cách chẩn đoán và đề ra cách điều trị. Sách có giá trị chỉ đạo rất lớn trong việc chữa bệnh lâm sàng.